

Duurzaamheidseducatie

Lesprogramma

2025-2026

duurzaamheids
centrum
assen

lesprogramma

duurzaamheids centrum assen

---

contactgegevens

Duurzaamheidscentrum Assen
Bosrand 2
9401 SL Assen

T 0592 366 200

duurzaamheidscentrum@assen.nl

[duurzaamheidscentrum.assen](https://www.facebook.com/duurzaamheidscentrum.assen)

[duurzaamheidscentrumassen](https://www.instagram.com/duurzaamheidscentrumassen)

www.duurzaamheidscentrumassen.nl

op naar de toekomst

Het Duurzaamheidscentrum Assen bestaat dit jaar tien jaar! In de afgelopen tien heeft het lesprogramma zich ontwikkeld van een klein aanbod wat vooral gericht was op de natuur naar een groot en breed aanbod met aandacht voor alle duurzame thema's.

Niet elke les is nieuw, want wat goed is kan blijven. Maar ook bij lessen die jaren in het aanbod zitten, worden de lessen steeds verbeterd en aangepast aan de actualiteit.

Ook zijn er de afgelopen jaren steeds meer lessen bijgekomen in het aanbod van andere aanbieders. Er zijn ook lessen aan te vragen van de Dierenbescherming, GGD Drenthe, waterschap Hunze en Aa's, ICO, IVN en het WWF. Dit jaar zijn ook voor het eerst lessen van WMD Water toegevoegd aan het aanbod.

Samenwerken met andere partijen is wat het Duurzaamheidscentrum Assen bijzonder maakt. Het Duurzaamheidscentrum Assen is een samenwerking van de Gemeente Assen en stichting Het Drentse Landschap. Maar in veel gevallen wordt er ook samengewerkt met andere partijen.

De afgelopen tien jaar zijn er veel successen geboekt, maar vooruit kijken is nog belangrijker. In dit jubileumjaar zijn er al wat successen te benoemen. Het Duurzaamheidscentrum Assen heeft een nieuwe huisstijl gekregen en de website is volledig vernieuwd. Ook wordt er hard gewerkt aan een volledig nieuwe inrichting van het gebouw die aansluit bij de nieuwe huisstijl en interactiever en informatiever zal zijn.

Verder vooruitkijkend blijft Het Duurzaamheidscentrum Assen zich ontwikkelen en dat geldt ook zeker voor het lesprogramma. De komende jaren zullen de lessen zich blijven ontwikkelen, zodat er constant aangesloten wordt op de actualiteit.

De afgelopen tien jaren waren een succes. Nu op naar de toekomst!

inhoudsopgave

Duurzaamheidscentrum Assen	6
visie op duurzaamheid	6
duurzame thema's	6
partners in het Duurzaamheidscentrum Assen	7
gemeentelijk beleid	7
aansluiting bij de kerndoelen	7
inschrijven lesaanbod	9
basisscholen in de gemeente Assen	9
basisscholen buiten de gemeente Assen	10
buitenschoolse opvang in de gemeente Assen en daarbuiten	10
locaties	11
stap 1	13
groep 1/2	
bosbanjeren	14
de boer op	14
kabouterpad	15
wauw, zie die pauw	15
groep 3/4	
gaap, een winterslaap	16
geuren en kleuren	16
klein, maar fijn	17
snacken met snavels	17
groep 5/6	
blij met de bij	18
(g)oud en nieuw	18
isoleren kan je leren	19
project ei	19
groep 7/8	
doe maar duurzaam	20
lang leven afval	20
(on)zichtbaar	21
tuin van de toekomst	21
stap 2	23
van boer naar bord	24
democracy	24
zonde om weg te gooien	25
dieren op je bord	25
dierenambulance	26
dierenbeschermersspel	26
Zipps ontdekkingsreis	27
de bloosdoos	27
drol, waar ga je heen	28

kraak de klas	28
plastic soep	29
waterzuivering	29
tiny forest	30
techlab	30
natuur, je beste buur	31
paaseieren of haaseieren	31
zonder bomen geen bos	32
drinkwater maken (middenbouw)	32
drinkwater maken (bovenbouw)	33
stap 3	35
leskisten en overig aanbod	36
bezoek stadsboerderij	37
dierenbeschermersspel	37
meten = weten	37
schone stad	37
smaaklessen	37
stoep onder de loep	37
de tuin met Stip	38
uitpluizen	38
in het water	38
bijlage 1 – Sustainable Development Goals	40
bijlage 2 – kerndoelen	43
bijlage 3 – algemene voorwaarden	44
colofon	46

Duurzaamheidscentrum Assen

In het Duurzaamheidscentrum Assen werken de gemeente Assen en stichting Het Drentse Landschap samen met als doel om aandacht te vragen voor een duurzame samenleving. Het belangrijkste doel van het Duurzaamheidscentrum Assen is het versterken van de bewustwording over natuur, milieu en duurzaamheid in de brede zin en het bijdragen aan praktische en eenvoudig toepasbare oplossingen in het dagelijks leven. In het Duurzaamheidscentrum Assen komt alles wat met duurzaamheid te maken heeft samen. Van exposities en (gezins)activiteiten voor jong en oud tot educatie voor de scholen.

visie op duurzaamheid

Het is belangrijk om duurzaamheidseducatie aan te bieden aan alle Asser basisscholen. Educatie en bewustwording op dit thema is al op jonge leeftijd van belang om zo zelf een visie te kunnen ontwikkelen op dit thema en om een gezonde en duurzame leefstijl te ontwikkelen. Met dit lesprogramma gebeurt dit op een laagdrempelige en speelse wijze.

Leerlingen voelen zich meer betrokken bij hun eigen leefomgeving wanneer ze hier meer kennis over hebben en wanneer ze weten hoe hun eigen handelen invloed uitoefent op deze leefomgeving. In de lessen worden de leerlingen voorzien van simpele en makkelijk toepasbare handelingsperspectieven om bij te dragen aan het verbeteren van hun eigen leefomgeving.

Daarnaast is bekend dat wanneer leerlingen op jonge leeftijd kennis hebben opgedaan over natuur, milieu en duurzaamheid, later als volwassene een positievere houding in gedrag hebben ten aanzien van duurzaamheid.

duurzame thema's

In het Duurzaamheidscentrum Assen hanteren we de Sustainable Development Goals (SDG's) om het begrip duurzaamheid uit te leggen en op te delen in kleinere onderdelen. De SDG's zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. De SDG's zijn afgesproken door de landen die zijn aangesloten bij de Verenigde Naties, waaronder Nederland. De gemeente Assen is een SDG gemeente. Het lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen draagt bij aan de SDG's. In bijlage 1 is hier meer informatie over te vinden.

Om de duurzame thema's overzichtelijker te maken in hoe je hier zelf mee aan de slag kan hebben we ze ook ingedeeld in wat je in je huis kan doen, wat je in je tuin kan doen, wat je in je eigen straat of wijk kan doen en hoe je aan de slag kan gaan met je leefstijl.

partners in het Duurzaamheidscentrum Assen

In het Duurzaamheidscentrum Assen werken diverse organisaties, verenigingen en vrijwilligers samen. Het doel is om aandacht te vragen voor een duurzame samenleving. Zo bieden de gemeente Assen en stichting Het Drentse Landschap een programma vol educatie, informatie en activiteiten. PrO Assen, school voor praktijkonderwijs, verzorgt er een horeca- en groenopleiding met werk- en leertrajecten. De horeca en het beheer van het pand wordt verzorgd door stichting Phusis. De gemeente Assen heeft er ook een wijkpost voor het groenonderhoud in de stad.

In het lesprogramma werken allerlei partners mee. De stadsboerderij Asserbos, het ICO, IVN Drenthe, waterschap Hunze en Aa's, stichting Het Drentse Landschap, WWF, GGD Drenthe, WMD Water en de Dierenbescherming bieden lessen aan in het Duurzaamheidscentrum Assen. Op deze manier kunnen we nog beter voorzien in een breed aanbod in duurzaamheidseducatie.

gemeentelijk beleid

De gemeente Assen zet zich in om de stad mooier, sterker, gezonder en toekomstbestendig te maken. Dat kan de gemeente niet alleen bereiken. Dit kan alleen samen met inwoners en alle partijen die economisch en maatschappelijk actief zijn in Assen. Met de duurzame thema's en ons lesprogramma probeert het Duurzaamheidscentrum Assen hier ook een bijdrage aan te leveren door al op jonge leeftijd basisschoolleerlingen voor te lichten.

In het lesprogramma is bijvoorbeeld aandacht voor duurzame energiebronnen en de energietransitie, het voorkomen van zwerfafval en het juist scheiden van afval. Ook is er ruim aandacht voor de eigen leefomgeving en wordt hierbij aangesloten bij de campagnes *Geef het door*, *Met energie aan de slag*, *Steenbreek Assen* en *Jong Leren Eten*.

aansluiting bij de kerndoelen

Het lesprogramma van het Duurzaamheidscentrum Assen en dat van de partners richt zich vooral op de kerndoelen *oriëntatie op jezelf en de wereld*. Bij

de lessen van het Duurzaamheidscentrum Assen zelf zijn de kerndoelen die aan de orde komen aangegeven (zie bijlage 1). In alle lessen komen ook kerndoelen van andere vakgebieden aan de orde. In alle lessen spelen kerndoelen *Nederlands* een rol en in verschillende lessen komen ook kerndoelen van *rekenen/wiskunde, kunstzinnige oriëntatie* en/of *bewegingsonderwijs* aan de orde.

inschrijven lesaanbod

basisscholen in de gemeente Assen

Alle basisscholen in Assen kunnen kosteloos deelnemen aan dit lesprogramma. Het maken van lesafspraken (uit stap 1 en bepaalde lessen uit stap 2) en het reserveren van leskisten (stap 3) gaat in overleg met de educatie medewerkers van het Duurzaamheidscentrum Assen. Het maken van lesafspraken van onze partners (bepaalde lessen uit stap 2) gaat in overleg met de contactpersoon van de partners.

Het lesaanbod is opgedeeld in drie verschillende stappen.

- stap 1

Iedere groep kiest een les uit het eigen lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen (blz. 13 t/m 22).

De lessen uit stap 1 kunnen geboekt worden door contact op te nemen met het Duurzaamheidscentrum Assen.

- stap 2*

Daarnaast kan naar wens een les uit het aanbod van de partners gekozen worden (blz. 23 t/m 33).

Bepaalde lessen uit stap 2 kunnen geboekt worden door contact op te nemen met het Duurzaamheidscentrum Assen. Lessen van onze partners kunnen geboekt worden via hen. Hiervoor kan de QR-code bij de les in dit lesprogramma gescand worden of gebruik de link/het mailadres boven de QR-code.

- stap 3*

Tot slot kunnen er één leskist of meerdere leskisten gereserveerd worden (blz. 35 t/m 38).

De leskisten uit stap 3 kunnen gereserveerd worden door contact op te nemen met het Duurzaamheidscentrum Assen.

* Een les van de partners en/of het lenen van een leskist kan uitsluitend geboekt worden in combinatie met een les uit het eigen lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen (stap 1).

Wanneer er in overleg een lesplanning gemaakt is voor een basisschool, ontvangt de basisschool deze planning. Vanaf dat moment gelden de algemene voorwaarden (zie bijlage 3).

basisscholen buiten de gemeente Assen

Basisscholen buiten de gemeente Assen kunnen op verzoek gebruik maken van het lesprogramma. In dat geval zijn er wel kosten aan de lessen verbonden. De kosten hiervoor zijn €50,- per les (excl. btw) en €30,- per leskist (excl. btw). Het maken van les(kist)afspraken gaat in overleg met de educatief medewerkers van het Duurzaamheidscentrum Assen. Voor het maken van les(kist)afspraken kan de basisschool contact opnemen met het Duurzaamheidscentrum Assen.

buitenschoolse opvang (bso) in de gemeente Assen en daarbuiten

Voor de buitenschoolse opvang is het vrij om het Duurzaamheidscentrum Assen, de stadsboerderij en het omliggende gebied op eigen gelegenheid te bezoeken. Maar het deelnemen aan activiteiten kan als buitenschoolse opvang alleen na reservering vooraf. Voor de buitenschoolse opvang binnen en buiten de gemeente Assen biedt het Duurzaamheidscentrum Assen daarom speciale BSO doe-pakketten aan. Deze pakketten worden aangeboden in de landelijke schoolvakanties, met uitzondering van de kerstvakantie waarin geen BSO doe-pakketten worden aangeboden. De kosten voor een BSO doe-pakket zijn €4,50 per kind en €2,50 per begeleider.

Het BSO doe-pakket bestaat uit:

- Ontvangst en uitleg over de activiteit door een medewerker of vrijwilliger (de uitvoering doe/begeleid je zelf met eigen begeleiding)
- Een aparte ruimte waar de materialen klaarliggen
- Ranja en iets lekkers voor de kinderen
- Koffie of thee en iets lekkers voor de begeleiders

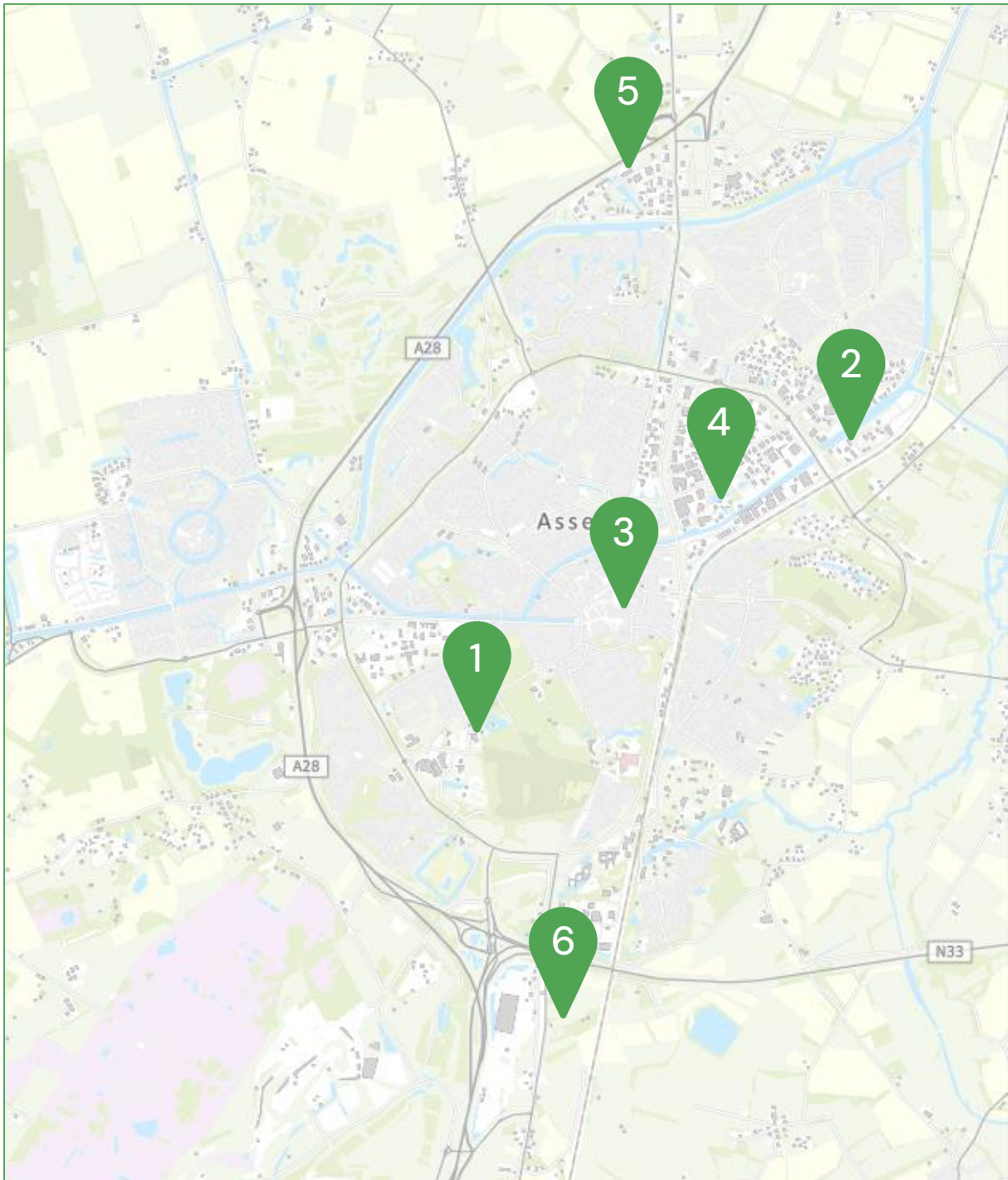
Het BSO doe-pakket moet één week van te voren gereserveerd worden door een mail te sturen naar duurzaamheidscentrum@assen.nl. Vermeld daarin:

- Naam en adres van de BSO
  - Contactpersoon
  - Aantal kinderen (+ leeftijdscategorie) en aantal begeleiders
  - Gewenste datum en tijd
  - Gewenste doe-pakket
- Het aanbod is te vinden op de website van het Duurzaamheidscentrum Assen
- Betaalwijze (contant of met de pin of achteraf op factuur)

Gemaakte reserveringen kunnen tot uiterlijk 24 uur van te voren geannuleerd worden.

locaties

Vrijwel alle lessen uit dit lesprogramma worden verzorgd in of rondom het Duurzaamheidscentrum Assen en de stadsboerderij Asserbos (deze ligt tegenover het Duurzaamheidscentrum Assen). Enkele lessen zijn op een andere locatie (dit staat aangegeven bij de informatie van de les).

1

Duurzaamheidscentrum Assen

Bosrand 2
9401 SL Assen

fiets

De fietsen kunnen gestald worden voor of naast het gebouw.

auto

De auto's kunnen geparkeerd worden op de parkeerplaats aan de Stadsbroek (navigatie-adres: Stadsbroek 11a).

2

Buitenzorg

Van Doornestraat 5
9403 HN Assen

fiets

De fietsen kunnen gestald worden bij de ingang van het gebouw.

auto

De auto's kunnen geparkeerd worden op de parkeerplaats aan het begin van de straat.

3

Stadhuis

Noordersingel 33
9401 JW Assen

fiets

De fietsen kunnen gestald worden bij de hoofdingang (in de daarvoor bestemde witte vakken).

auto

De auto's kunnen geparkeerd worden in de parkeergarage (let op: betaald parkeren) onder het stadhuis (ingang via de Javastraat).

4

Rioolwaterzuiveringsinstallatie Assen

W.A. Scholtenstraat 16
9403 AK Assen

fiets

De fietsen kunnen gestald worden op het terrein pop aanwijzing van het personeel.

auto

De auto's kunnen geparkeerd worden buiten de hekken.

5

Techlab Assen

Amerikaweg 16
9407 TK Assen

fiets

De fietsen kunnen gestald worden voor het gebouw.

auto

De auto's kunnen binnen het hekwerk geparkeerd worden op de parkeerplaats rondom het gebouw.

6

Energietuin Assen-Zuid

Graswijk 25 (daarna eerste weg links)
9405 TB Assen

fiets

De fietsen kunnen gestald worden bij de ingang van het park.

auto

De auto's kunnen langs de weg geparkeerd worden (bij de ingang).

stap 1

Iedere groep kiest een les uit het lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen.

De lessen uit stap 1 kunnen geboekt worden door contact op te nemen met het Duurzaamheidscentrum Assen.

bosbanjeren

groep 1 | 2

Asserbos

doe-het-zelf

per vijf leerlingen een begeleider

april t/m juli

ca. 1,5 uur

In het Asserbos is altijd iets te doen, te leren en te beleven. Er is ook van alles te vinden en daar kan je van alles mee doen.

Bij deze les gaan de leerlingen in kleine groepjes een wandeling maken door het Asserbos. Wat is er allemaal te zien en te vinden in het bos? Onderweg gaan ze opdrachten en spelletjes doen, waarbij ze van alles ontdekken en leren over het bos. Bij deze opdrachten en spelletjes gebruiken de leerlingen materialen uit het bos.

Het Drentse Landschap

 Gemeente Assen

de boer op

groep 1 | 2

stadsboerderij Asserbos

doe-het-zelf

per vijf leerlingen een begeleider

april t/m oktober

ca. 2 uur

Op de stadsboerderij wonen verschillende dieren. Al deze dieren moeten goed verzorgd worden en daarbij is hulp welkom.

Bij deze les gaan de leerlingen in kleine groepjes actief aan de slag op de stadsboerderij. Aan de hand van verschillende doe-opdrachten maken de leerlingen kennis met de verschillende dieren op de stadsboerderij. Tijdens het uitvoeren van de doe-opdrachten leren de leerlingen wat er nodig is voor een goede verzorging van de dieren.

 Gemeente Assen

kaboutepad

groep 1 | 2

Asserbos

doe-het-zelf

per vijf leerlingen een begeleider

augustus t/m november

ca. 1,5 uur

Misschien is de herfst wel het mooiste seizoen om een wandeling te maken door het mooie Asserbos.

Bij deze les gaan de leerlingen in kleine groepjes een wandeling maken door het Asserbos. Onderweg komen ze kabouters tegen. Bij een aantal kabouters voeren ze een opdracht uit. Zo wordt er (bijvoorbeeld met een loepje of een spiegeltje) gekeken naar paddenstoelen, zaden, vruchten of afgevallen bladeren.

Het Drentse Landschap

 Gemeente Assen

wauw, zie die pauw

groep 1 | 2

stadsboerderij Asserbos

doe-het-zelf

per vijf leerlingen een begeleider

maart t/m november

ca. 2 uur

De mooie gekleurde pauwenogen op de veren van meneer Pauw zijn veranderd in grijze vlekken.

Om ervoor te zorgen dat meneer Pauw zijn mooie gekleurde pauwenogen terugkrijgt, gaan de leerlingen opdrachten doen op de stadsboerderij. Aan de hand van een keutel gaan de leerlingen in kleine groepjes op zoek naar het dier waarvan de keutel is. Eenmaal het dier gevonden, gaan de leerlingen het dier goed bekijken en een spel spelen.

 Gemeente Assen

gaap, een winterslaap

groep 3 | 4

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

november t/m februari

ca. 1 uur

In de natuur leven veel verschillende dieren. Al die dieren moeten de winter doorkomen en dat doen ze allemaal op een andere manier.

In deze les staat het leven van dieren in de winter centraal. Het is dan een stuk kouder en er is ook minder voedsel te vinden. Elk dier gaat op een andere manier om met deze verandering. In deze les worden verschillende dieren besproken en maken de leerlingen zelf een vetbol om op te hangen in hun tuin.

geuren en kleuren

groep 3 | 4

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

per vijf leerlingen een begeleider

augustus, september, maart en april

ca. 1 uur

Planten maken zaden om zich voort te planten. Maar niet elke plant verspreidt ze op dezelfde manier.

Bij deze les ontdekken de leerlingen dat planten verschillende manieren hebben ontwikkeld om hun zaden te verspreiden. De leerlingen kunnen zelf ook helpen met het verspreiden van zaden. Tijdens de les gaan ze bloembommen maken die meegenomen mogen worden naar huis of school, zodat de omgeving groener en bijvriendelijker wordt.

klein, maar fijn

groep 3 | 4

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

augustus t/m oktober

ca. 1 uur

Misschien heb je wel eens bodemdiertjes gezocht. Dan heb je al ontdekt dat er veel verschillende soorten zijn.

In deze les gaan de leerlingen op zoek naar bodemdiertjes. Geprobeerd wordt om de gevonden bodemdiertjes op naam te brengen. Alle vondsten worden vervolgens besproken en daarbij wordt vooral gekeken naar verschillen en overeenkomsten tussen de bodemdiertjes. En er is natuurlijk ook aandacht voor het nut en belang van deze dieren.

snacken met snavels

groep 3 | 4

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

per vijf leerlingen een begeleider

november t/m april

ca. 1 uur

Vogels zijn er in veel soorten en maten. Deze vogels hebben verschillende snavels en eten ook verschillende dingen.

Tijdens deze les ontdekken de leerlingen de verschillen tussen vogels en de daarbij horende verschillende soorten snavels. Ze ervaren en leren hoe vogels met de verschillende snavels hun eten kunnen pakken en wat ze dan eten. Niet met elke snavel kan namelijk alles gegeten worden.

blij met de bij

groep 5 | 6

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

juni en juli

ca. 1,5 uur

Bij bijen denken de meeste leerlingen aan de honingbij. Maar er zijn nog veel meer soorten bijen in Nederland en die hebben het moeilijk...

Bij deze les leren de leerlingen hoe belangrijk bijen en andere bestuivers zijn voor de natuur en ons eigen eten. Ook wordt er gekeken naar de verschillen tussen wespen, bijen en bepaalde zweefvliegen en leren ze deze uit elkaar te houden. Aansluitend bezoeken de leerlingen de bijenstal om te zien hoe een bijenkast er van binnen uitziet.

(g)oud en nieuw

groep 5 | 6

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

november t/m april

ca. 1 uur

Ontdek wat je met oude spullen kunt doen. Met oude spullen kun je namelijk nieuwe dingen maken, maar nog veel meer.

Tijdens deze les ontdekken de leerlingen wat je allemaal met oude spullen kunt doen en wat een circulaire economie is. Op een interactieve wijze komen de leerlingen daarachter. Maar de leerlingen worden ook uitgedaagd na te denken over hoe ze ervoor kunnen zorgen dat ze minder spullen weggooien en dus minder grondstoffen gebruiken.

isoleren kan je leren

groep 5 | 6

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

november t/m mei

ca. 1 uur

Wat is isolatie? Welke manieren van isoleren zijn er? Waarom isoleren we huizen? Wat kan je thuis doen?

Tijdens deze les ervaren de leerlingen wat het effect is van isoleren. Ze zullen erachter komen dat er veel verschillende manieren zijn om een huis te isoleren. Door ermee te experimenteren ontdekken ze wat de invloed is van de verschillende soorten isolatiemateriaal en ondervinden ze dat een kleine maatregelen al een positief effect heeft.

project ei

groep 5 | 6

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

mei

ca. 1,5 uur

In het Asserbos hangen veel nestkasten. In al die nestkasten broeden verschillende soorten vogels.

Bij deze les maken de leerlingen kennis met de meest voorkomende vogels die broeden in nestkasten. Ze leren waarom deze nestkasten er eigenlijk hangen en experimenteren hoe eieren het beste warm gehouden kunnen worden. Vervolgens gaan de leerlingen het Asserbos in om bij verschillende nestkasten te kijken wat er in zit.

doe maar duurzaam

groep 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

november t/m april

ca. 1,5 uur

Duurzaamheid is een lastig begrip. Wat voor de één duurzaam en makkelijk is, is voor een ander nog een hele uitdaging.

Bij deze les ontdekken de leerlingen op een actieve wijze wat duurzaamheid is en wat dat betekent voor henzelf. Ze ervaren dat een kleine verandering in leefstijl al een positief effect kan hebben. Bij deze les (volgens het principe *escape the classroom*) zijn verschillende vaardigheden en inzichten van belang en leidt samenwerken tot succes.

lang leven afval

groep 7 | 8

Buitenzorg

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

ca. 1,5 uur

In het schooljaar 2025-2026 wordt deze les niet aangeboden vanwege de verbouwing van het milieupark.

(on)zichtbaar

groep 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

november t/m april

ca. 1 uur

Naast het zichtbare leven is er ook een hele onzichtbare wereld vol met leven. Deze wereld vol schimmels, bacteriën en virussen zijn van groot belang voor ons.

Bij deze les wordt er kort aandacht besteed aan het nut van het onzichtbare leven voor de voedselproductie en de kringloop van het leven in de natuur. Vervolgens wordt het onzichtbare leven zichtbaar gemaakt met een experiment en gaan de leerlingen aan de slag met een microscoop.

tuin van de toekomst

groep 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal twee begeleiders

augustus t/m oktober

ca. 1,5 uur

In deze les ontdekken leerlingen hoe ze een tuin duurzaam kunnen inrichten.

Veel tuinen hebben veel tegels. Dat betekent dat dieren en planten er minder goed een plek kunnen vinden om te leven. Maar ook zorgen tegels ervoor dat bij veel regen het water minder goed weg kan. In deze les ervaren leerlingen door zelf aan de slag te gaan met een tuin wat het verschil is tussen grijs en groen in de tuin.

stap 2

Naast een les uit het eigen lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen kan naar wens een les uit het lesaanbod van de partners* gekozen worden.

Bepaalde lessen uit stap 2 kunnen geboekt worden door contact op te nemen met het Duurzaamheidscentrum Assen. Lessen van de partners kunnen geboekt worden door de QR-code bij de les in dit lesprogramma te scannen of door contact op te nemen met het vermelden e-mailadres of website.

* Een les van de partners kan uitsluitend geboekt worden in combinatie met een les uit het eigen lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen (stap 1).

van boer naar bord

groep 1 | 2

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

per vijf leerlingen een begeleider

oktober (week 41)

ca. 1 uur

Ontdek waar je eten vandaan komt en ervaar dat er heel wat te kiezen is bij wat je koopt en wat je eet.

Tijdens deze praktische les ontdekken de leerlingen waar hun eten vandaan komt. Door te proeven, te voelen, te horen, te ruiken en te kijken verkennen de leerlingen hun eten. Het beleven van eten staat hierbij centraal. Gedurende de les krijgen de leerlingen heel wat kennis over eten en ervaring met gezond en duurzaam kiezen.

democracy

groep 7 | 8

stadhuis

gemeenteraadslid

minimaal één begeleider

het hele jaar

ca. 2 uur

Speel dit interactieve spel en maak kennis met democratische besluitvorming door samen aan een stad te bouwen.

De leerlingen worden in groepjes verdeeld en richten allen hun eigen politieke partij op. De groepjes kiezen vervolgens gebouwen bij hun plannen en deze gebouwen worden in verschillende rondes in de stad geplaatst. Per ronde worden er steeds meer regels toegevoegd en leren de leerlingen hoe politieke besluitvorming gaat.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar griffier@assen.nl een e-mail.

zonde om weg te gooien

groep 3 | 4

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker educatie

minimaal vijf begeleider

september (week 37)

ca. 1 uur

Met z'n allen kopen we van alles in de supermarkt en op de markt. Vaak zien het fruit en de groente er mooi uit. Maar hoe zit het met minder mooi fruit en groente?

Tijdens deze praktische les ontdekken de leerlingen hoe het precies zit met de verschillen in kwaliteit van fruit en groente. Bekend zijn de 'kromkommers' en 'buitenbeentjes', maar hoe zit het met de rest? In deze les komt voedselverspilling aan bod en gaan de leerlingen praktisch aan de slag om oplossingen te bedenken om voedselverspilling tegen te gaan.

dieren op je bord

groep 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

voorlichter dierenbescherming

n.v.t.

het hele jaar

ca. 1,25 uur

Zo'n 95 procent van de Nederlanders eet vlees. De keuzes die we daarin maken, hebben gevolgen voor dierenwelzijn en het milieu.

Dit lesprogramma laat zien hoe landbouwdieren worden gehouden en laat leerlingen nadenken over hun eigen keuzes. Het lesprogramma bestaat uit werkboekjes en een placemat voor de leerlingen, een digitaal platform met interactieve opdrachten en filmpjes, een handleiding voor de leerkracht en een poster voor in de klas.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of bezoek dierenbescherming.nl/in-actie-komen/op-school/gastlessen voor meer informatie.

dierenambulance

groep 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8

eigen school

voorlichter dierenbescherming

n.v.t.

het hele jaar

ca. 1,25 uur

Speel dit interactieve spel en maak kennis met democratische besluitvorming door samen aan een stad te bouwen.

De leerlingen worden in groepjes verdeeld en richten allen hun eigen politieke partij op. De groepjes kiezen vervolgens gebouwen bij hun plannen en deze gebouwen worden in verschillende rondes in de stad geplaatst. Per ronde worden er steeds meer regels toegevoegd en leren de leerlingen hoe politieke besluitvorming gaat.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of bezoek dierenbescherming.nl/in-actie-komen/op-school/gastlessen voor meer informatie.

**DIEREN
BESCHERMING**

dierenbeschermersspel

groep 4 | 5 | 6 | 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

voorlichter dierenbescherming

n.v.t.

het hele jaar

ca. 1,25 uur

De dierenbescherming vindt het belangrijk dat leerlingen respectvol met dieren omgaan. Daarom komen ze graag langs op school.

Na een korte introductie van de Dierenbescherming wordt er een spel gespeeld. Er zijn quizvragen en filmpjes over de volgende thema's: dieren algemeen, dieren in het wild, veehouderij en dierenbescherming/hulp aan dieren. De leerlingen spelen daarbij in teamverband.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of bezoek dierenbescherming.nl/in-actie-komen/op-school/gastlessen voor meer informatie.

**DIEREN
BESCHERMING**

Zipps ontdekkingsreis

groep 5 | 6 | 7 | 8

energietuin Assen-Zuid

doe-het-zelf

minimaal twee begeleider

het hele jaar

ca. 1,5 uur

Al wandelend ontdekken de leerlingen tijdens de smartphonespeurtocht van alles over zonne-energie en biodiversiteit.

Samen met het buitenaardse wezentje Zipp gaan de leerlingen op ontdekkingsreis door de Energietuin. Langs de route beantwoorden de leerlingen allerlei vragen en leren ze van alles over zonne-energie en verschillende woonplaatsen van de dieren die er leven. Als alle vragen goed beantwoord zijn kunnen ze bij laatste vraag een beloning krijgen voor thuis.

LET OP

Bij deze les is geen begeleiding aanwezig. *Reserveren is niet nodig.*

de bloosdoos

groep 7 | 8

eigen school

verpleegkundige GGD Drenthe

n.v.t.

het hele jaar

ca. 1 uur

In deze les gaan leerlingen uit de bovenbouw door middel van een spel met elkaar in gesprek over verliefdheid, relaties en seksualiteit.

Met vragen en stellingen uit de bloosdoos leren leerlingen na te denken en hun mening en gevoelens te verwoorden over vriendschap, verliefdheid, relaties, intimiteit en seksualiteit.

LET OP

Voor deze les wordt per groep €131,25 (excl. reiskosten) aan kosten in rekening gebracht door GGD Drenthe. De voorkeursgroepsgrootte is 12 tot 14 leerlingen. De les kan simultaan worden gegeven.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar voorlichtingseksuelegezondheid@ggddrenthe.nl een e-mail.

drol, waar ga je heen

groep 1 | 2 | 3 | 4

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker waterschap

minimaal twee begeleider

het hele jaar

ca. 0,75 uur

Elk dag spoelt iedereen van alles door het riool weg. Maar niet alles mag door het riool. Wat wel en wat niet?

In deze les leren de leerlingen, op een actieve manier, wat er door het riool weggespoeld mag worden. Dat doen ze door een voorwerp te kiezen en dan te bepalen of dit door het riool mag of dat het misschien toch gewoon in de container moet. Mag het wel door het riool, dan gaat de leerling ook zelf door het riool (kruipen)!

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar educatie@hunzeenaas.nl een e-mail.

kraak de klas

groep 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker waterschap

minimaal twee begeleiders

het hele jaar

ca. 0,75 uur

Kraak samen de code van de sloten en zorg dat je binnen de tijd klaar bent om te ontdekken wat er in de kist zit!

Bij deze les leren de leerlingen van alles over klimaatadaptatie en waarom dat juist nu zo belangrijk is. Los samen met de klas verschillende puzzels en opdrachten op om de sleutels terug te vinden. Elke code brengt de leerlingen dichterbij het openen van de kist. Maar let op de tijd!

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar educatie@hunzeenaas.nl een e-mail.

plastic soep

groep 5 | 6 | 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker waterschap

minimaal twee begeleider

het hele jaar

ca. 0,75 uur

Plastic dat in de natuur terecht komt, kan in het water terecht komen en uiteindelijk in de zee. Hoe erg is dat en hoe kunnen we dat voorkomen?

In deze les wordt verteld wat de plastic soep inhoudt en wat je kan doen om dit te voorkomen. Dit wordt gedaan aan de hand van foto's, filmpjes en een videoclip van DJ Spraakwater.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar educatie@hunzeenaas.nl een e-mail.

waterzuivering

groep 5 | 6 | 7 | 8

rioolwaterzuiveringsinstallatie

medewerker waterschap

minimaal twee begeleiders

het hele jaar

ca. 1,5 uur

Elk dag gebruikt iedereen water. Dat water komt schoon uit de kraan, maar verdwijnt vies in het riool.

In deze les leren de leerlingen hoe water gezuiverd wordt. Op de rioolwaterzuivering in Assen wordt het afvalwater van Assen en de omgeving schoongemaakt. Dat schoonmaken gebeurt deels door bacteriën die het water zuiveren. Hoe het water precies wordt schoongemaakt ontdekken de leerlingen tijdens de rondleiding.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar educatie@hunzeenaas.nl een e-mail.

tiny forest

groep 3 | 4 | 5 | 6

Duurzaamheidscentrum Assen

doe-het-zelf

minimaal vijf begeleider

het hele jaar

ca. 1,5 uur

Een Tiny Forest is een dichtbegroeid, inheems minibos waar van alles te doen en te zien is.

In het Tiny Forest kunnen leerlingen, in groepjes, zelfstandig opdrachten doen met behulp van opdrachtkaarten. De opdrachten variëren in thema, inhoud en tijdsduur. Eén of meerdere opdrachten kunnen ook aanvullend na afloop van een andere les uit dit lesprogramma gedaan worden.

ivn natuur
educatie

 Gemeente Assen

techlab

groep 6 | 7 | 8

Techlab Assen

doe-het-zelf

beheerder techlab

het hele jaar

ca. 3 uur

Maak kennis met de vele vormen van techniek en met het bedrijfsleven en de daarbij behorende technische beroepen.

In het Techlab Assen ontdekken leerlingen allerlei vormen van techniek en hoe deze toegepast worden. Bijzonder aan het Techlab Assen is dat hier techniek en zorg samenkomen. Verder is er onder andere een green-screenstudio, een drone arena en is aandacht voor programmeren en de energietransitie.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of bezoek www.sto-regeioassen.nl voor meer informatie.

 **STERK
TECHNIEK
ONDERWIJS**
REGIO ASSEN

natuur, je beste buur

groep 6 | 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

voorlichter WWF (regio Assen)

minimaal twee begeleider

het hele jaar

ca. 1 uur

Ecosystemen... Wat betekent dat woord? Leer dat elk dier belangrijk is en zijn eigen plekje en functie in de natuur heeft.

Dieren en ook wij mensen leven samen op de aarde. Kunnen we zonder elkaar? Is het ene dier belangrijker dan de andere? Kunnen wij mensen het wel alleen of hebben we dieren nodig? In deze les leren de leerlingen het begrip ecosystemen kennen. Ze leren hoe ecosystemen werken in oerwouden, zeeën en zelfs dichtbij huis.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar educatie-assen@wwfregioteam.nl een e-mail.

paaseieren of haaseieren

groep 5 | 6 | 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

voorlichter WWF (regio Assen)

minimaal twee begeleiders

maart t/m juli

ca. 1 uur

Welke dieren leggen eieren en waarom? Hoe zien de eieren eruit? Wat voor verschillen zijn er tussen de eieren?

Sommige eieren zijn groot, anderen zijn klein. Sommige hebben een harde schaal en sommigen hebben een zachte schaal. In deze les leren de leerlingen hoe een ei in elkaar zit, hoe er jongen uitkomen en waarom eieren veel gegeten worden.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar educatie-assen@wwfregioteam.nl een e-mail.

zonder bomen geen bos

groep 5 | 6 | 7 | 8

Duurzaamheidscentrum Assen

voorlichter WWF (regio Assen)

minimaal twee begeleider

het hele jaar

ca. 1 uur

Veel dieren en planten hebben bescherming nodig. De natuur moet blijven en wij moeten haar zo goed mogelijk beschermen.

Wat moet er beschermd worden? Welke middelen zijn er en hoe werkt het? Welke mensen zijn er mee bezig? Hoe kan jij de natuur helpen en beschermen? In deze les wordt er geprobeerd antwoorden te krijgen op de vragen. De leerlingen mogen met antwoorden en oplossingen komen. Wellicht dat het WWF ze verder kan ontwikkelen.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar educatie-assen@wwfregioteam.nl een e-mail.

drinkwater maken (mb)

groep 3 | 4 | 5

Duurzaamheidscentrum Assen

medewerker WMD

minimaal twee begeleider

het hele jaar

ca. 1 uur

Als je de kraan opendraait, stroomt er water uit. Dat vinden we vanzelfsprekend, maar er zit een heel verhaal achter!

De leerlingen worden meegenomen in de wondere wereld van drinkwater. Er wordt vertelt hoe drinkwater gemaakt wordt, maar ook hoe de drinkwaterbronnen beschermd worden. Na deze les weten hoe de leerlingen hier zelf aan kunnen bijdragen. Ook gaan ze zelf water zuiveren tijdens de les.

Scan de QR-code om deze les te reserveren of stuur naar educatie@wmd.nl een e-mail.

stap 3

Naast een les uit het lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen of de partners kunnen naar wens één of meerdere leskisten* gereserveerd worden.

De leskisten uit stap 3 kunnen gereserveerd door contact op te nemen met het Duurzaamheidscentrum Assen.

* Het lenen van een leskist kan uitsluitend in combinatie met een les uit het eigen lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen (stap 1).

leskisten en overig aanbod

Behalve het lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen en haar partners worden er ook ander activiteiten door het Duurzaamheidscentrum Assen georganiseerd, zoals 'Nationale Boomfeestdag'. Daarnaast organiseert het Duurzaamheidscentrum Assen twee keer per jaar, tijdens de 'Landelijke Opschoondag' en 'Word Cleanup Day', een opruimactie in een wijk in Assen waarbij scholen meehelpen met zwerfafval opruimen. Voor deze activiteiten zullen de educatie medewerkers basisscholen benaderen om deel te nemen.

hulpvragen

Wanneer een basisschool een hulpvraag heeft over natuur, milieu of duurzaamheid, kan deze contact opnemen met het Duurzaamheidscentrum Assen. Wanneer mogelijk kan het Duurzaamheidscentrum Assen dan voorzien in een antwoord of een advies geven.

uitlenen leskisten en materialen

Het Duurzaamheidscentrum Assen biedt naast lessen ook leskisten aan. Deze leskisten kunnen naar wens geleend worden. Voor basisscholen in Assen is dat gratis. De leskisten bevatten praktische lesmaterialen en korte lesbrieven met mogelijke aanvullende vervolgoopdrachten.

Het reserveren van leskisten verloopt via de directie of de duurzaamheids-/NME-coördinator. Hij/zij kan een mail sturen naar duurzaamheidscentrum@assen.nl om een leskist te reserveren. Het reserveren van leskisten is onbeperkt en kan gedurende het hele schooljaar. In principe is de uitleentermijn van een leskist één week, maar in overleg kan dit verlengd worden. De leskist dient zelf opgehaald en geretourneerd te worden bij het Duurzaamheidscentrum Assen op een afgesproken datum en tijdstip.

Ook wanneer een basisschool materialen nodig heeft op het gebied van natuur-, milieu- en duurzaamheidseducatie, kan deze contact opnemen met het Duurzaamheidscentrum Assen. Wanneer mogelijk worden de gevraagde materialen dan kosteloos uitgeleend. Zo kunnen basisscholen kosteloos afvalgrijpers en afvalringen lenen om rondom de school zwerfafval op te ruimen.

bezoek stadsboerderij

groep 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8

het hele jaar

De stadsboerderij Asserbos is vrij te bezoeken met een groep. Een verzoek om dit van tevoren wel even te melden, zodat er één klas en/of les tegelijk is.

dierenbeschermersspel

groep 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8

het hele jaar

Een spel waarbij leerlingen op een leuke en spannende manier kennis maken met dierenwelzijn (o.a. verzorging en voeding komen aan bod).

meten = weten

groep 5 | 6 | 7 | 8

het hele jaar

Leerlingen meten en controleren de luchtkwaliteit in de klas (de school krijgt een luchtkwaliteitsmeter in bruikleen). Ook doen ze experimenten en ontdekken ze wat het belang van een goede luchtkwaliteit is.

schone stad

groep 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8

het hele jaar

Een schone en nette leefomgeving is fijn en belangrijk. Help mee om de stad schoon te houden en leen voor de gehele klas grijpers en afvalringen om zwerfafval op te ruimen.

smaaklessen

groep 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8

het hele jaar

Door te proeven, voelen, horen, ruiken en kijken leren leerlingen spelenderwijs over eten. Hierdoor wordt de nieuwsgierigheid naar gezond en duurzaam eten opgewekt.

stoep onder de loep

groep 3 | 4 | 5

het hele jaar

Leerlingen ontdekken dat de natuur dichterbij is dan ze denken! Ze leren welke stoepplantjes er te vinden zijn en hoe je deze kan onderscheiden. Daarnaast ontdekken ze waarom deze plantjes belangrijk zijn.

de tuin met Stip

groep 1 | 2 | 3 | 4

maart t/m oktober

Met de leskist en het leesboek 'de tuin met Stip' leren de leerlingen op een speelse en creatieve manier over het belang van groen en water in de eigen leefomgeving.

uitpluizen

groep 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8

het hele jaar

Leerlingen gaan braakballen uitpluizen en ontdekken wat een uil eet. Zo leren ze hoe het skelet van een muis is opgebouwd en wat de overeenkomsten zijn met hun eigen skelet.

in het water

groep 4 | 5 | 6 | 7 | 8

maart t/m oktober

Leerlingen gaan op zoek naar waterdiertjes en ontdekken dat de kwaliteit van het water bepaalt wat er in de sloot of vijver leeft.

Sustainable Development Goals

De SDG's zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. De SDG's zijn afgesproken door de landen die zijn aangesloten bij de Verenigde Naties, waaronder Nederland. De gemeente Assen is een SDG gemeente.

geen honger | Einde aan armoede overal en in al zijn vormen.

geen armoede | Een einde maken aan honger, zorgen voor voedselzekerheid en beter voeding.

goede gezondheid en welzijn | Gezonde levens, bevorderen welzijn voor alle mensen van alle leeftijden.

kwaliteitsonderwijs | Zorgen voor goed en inclusief onderwijs en levenslang leren.

gendergelijkheid | Bevorderen gendergelijkheid.

schoon water en sanitair | Zorgen voor beschikbaarheid en duurzaam beheer van water en sanitaire voorzieningen.

betaalbare en duurzame energie | Betaalbare, betrouwbare en duurzame energie voor iedereen.

eerlijk werk en economische groei | Duurzame, inclusieve en bestendige groei en volledige en productieve werkgelegenheid en fatsoenlijk werk.

industrie, innovatie en infrastructuur | Hoogwaardige, duurzame en inclusieve infrastructuur, industrie en innovatie.

ongelijkheid verminderen | Ongelijkheid in en tussen landen beperken.

duurzame steden en gemeenschappen | Maak steden en dorpen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam.

verantwoorde consumptie en productie | Verduurzamen van consumptie- en productiepatronen.

klimaatactie | Bestrijden van klimaatverandering en de effecten ervan.

leven in het water | Bescherming van oceanen en zeeën.

leven op het land | Bescherming, herstel en duurzaam gebruik van ecosystemen.

vrede, veiligheid en sterke publieke diensten | Vreedzame en rechtvaardige samenleving voor iedereen en effectieve, verantwoordelijke en inclusieve instellingen.

partnerschap om doelstellingen te bereiken | Versterking van middelen voor implementatie en revitalisatie van het mondiale samenwerkingsverband voor duurzame ontwikkeling.

kerndoelen

Bij de lessen uit het eigen aanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen is aangegeven welke kerndoelen tijdens de les aan de orde komen.

oriëntatie op jezelf en de wereld: mens en samenleving

- 35 De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
- 39 De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

oriëntatie op jezelf en de wereld: natuur en techniek

- 40 De leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving.
- 41 De leerlingen leren over de bouw van planten, dieren en mensen en over de vorm en functie van hun onderdelen.
- 42 De leerlingen leren onderzoek doen aan materialen en natuurkundige verschijnselen, zoals licht, geluid, elektriciteit, kracht, magnetisme en temperatuur.
- 43 De leerlingen leren hoe je weer en klimaat kunt beschrijven met behulp van temperatuur, neerslag en wind.
- 44 De leerlingen leren bij producten uit hun eigen omgeving relaties te leggen tussen de werking, de vorm en het materiaalgebruik.
- 45 De leerlingen leren oplossingen voor technische problemen te ontwerpen, deze uit te voeren en te evalueren.
- 46 De leerlingen leren dat de positie van de aarde ten opzichte van de zon, seizoenen en dag en nacht veroorzaakt.

oriëntatie op jezelf en de wereld: ruimte

- 47 De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.
- 48 De leerlingen leren over de maatregelen die in Nederland genomen worden/werden om bewoning van door water bedreigde gebieden mogelijk te maken.

algemene voorwaarden

1. Het Duurzaamheidscentrum Assen zal voor de ingeplande lessen en leskisten het materiaal, de faciliteiten en diensten aanbieden zoals beschreven in het 'lesprogramma 2025-2026'.
2. Deelnemende scholen mogen maximaal één les per klas uit het lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen en maximaal één les per klas uit het lesaanbod van stichting Het Drentse Landschap, waterschap Hunze en Aa's, GGD Drenthe, WWF, Dierenbescherming, WMD Water en IVN (hierna genoemd onze partners) boeken. Het boeken van leskisten is onbeperkt en kan gedurende het hele schooljaar.
3. Het boeken van lessen van onze partners vindt uitsluitend plaats op beschikbaarheid. Het Duurzaamheidscentrum Assen kan geen garantie geven dat elke wenselijke les daadwerkelijk door onze partner ingepland en verzorgd kan worden. Het inplannen van de lessen van onze partners verloopt via hen.
4. Bij de te boeken lessen wordt niet afgeweken van de groep die bij de lessen in het 'lesprogramma 2025-2026' staan vermeld. Lessen voor groep 1/2 zijn dus uitsluitend te boeken voor groep 1/2. Voor afwijkende combinatieklassen, zoals 2/3, wordt een uitzondering gemaakt.
5. De lessen van onze partners en de leskisten kunnen uitsluitend geboekt worden in combinatie met een les uit het eigen lesaanbod van het Duurzaamheidscentrum Assen.
6. Deelnemende scholen behoren de lesafspraken of lesafspraken van het Duurzaamheidscentrum Assen (stap 1) na te leven. Lessen van het Duurzaamheidscentrum Assen kunnen uiterlijk de werkdag ervoor geannuleerd of gewijzigd worden. Wanneer de deelnemende school alle lesafspraken correct is nagekomen, ontvangt de school aan het eind van het schooljaar een duurzame beloning. Lessen die door de school worden geannuleerd moeten voor minimaal 80% opnieuw worden ingepland en nagekomen om in aanmerking te komen voor de duurzame beloning.
7. Deelnemende scholen behoren de lesafspraken of lesafspraken van onze partners (stap 2) na te leven. Lessen van onze partners kunnen uiterlijk één week (vijf werkdagen) van te voren geannuleerd of gewijzigd worden. Wanneer de deelnemende school de lesafspraken of lesafspraken van onze partners niet naleeft of niet één week van te voren annuleert of wijzigt, is het Duurzaamheidscentrum Assen genoodzaakt €100 per lesafpraak in rekening te brengen.
8. Deelnemende scholen behoren de uitleenafspraken voor leskisten van het Duurzaamheidscentrum Assen (stap 3) na te leven. Uitleenafspraken kunnen uiterlijk 24

uur van te voren geannuleerd of gewijzigd worden. Bij het te laat retourneren van geleende leskisten of delen daarvan wordt €5,- per dag in rekening gebracht.

9. Tijdens de lessen zorgt een educatie medewerker voor alle randvoorwaarden die de veiligheid waarborgen. Echter, de veiligheid blijft een verantwoordelijkheid voor de begeleidende leerkracht(en) en andere begeleiders van de school. De leerkracht(en) en andere begeleiders moeten daarom van tevoren op de hoogte zijn van de lesinhoud. Bij activiteiten waarbij de leerlingen in groepen verdeeld worden, dient elke groep leerlingen door een volwassene begeleid te worden. De leerkracht(en) moeten zorgen voor voldoende begeleiders en deze van tevoren goed instrueren.
10. De leskist(en) dient opgehaald en geretourneerd te worden bij het Duurzaamheidscentrum Assen op een afgesproken datum en tijdstip. De leskist(en) wordt schoon, droog en compleet geretourneerd.
11. Het lenen van leskisten en educatiematerialen wordt kosteloos aangeboden aan basisscholen in de gemeente Assen. Echter, bij verlies en/of schade veroorzaakt door verwijtbare nalatigheid, opzet en/of bewuste roekeloosheid wordt de nieuwwaardeprijs van het materiaal of de materialen in rekening gebracht.
12. Er kan uitsluitend worden afgeweken van bovengenoemde voorwaarden op grond van calamiteiten, ter beoordeling van de educatie medewerkers van het Duurzaamheidscentrum Assen of naar aanleiding van een advies vanuit de overheid.

colofon

Duurzaamheidseducatie / lesprogramma 2025–2026

© Duurzaamheidscentrum Assen, Assen 2025

Opdrachtgever: Duurzaamheidscentrum Assen
Redactie: Maurice Hummel en Fennelien de Vries – Ypma
Vormgeving omslag: OSAGE

Met dank aan:

medewerkers van de Gemeente Assen, vrijwilligers van het Duurzaamheidscentrum Assen en Het Drentse Landschap, studenten van verschillende opleidingen

Feedback: We ontvangen graag je feedback. Stuur het naar duurzaamheidscentrum@assen.nl

De creative commons zijn van toepassing op de les 'doe maar duurzaam'.

Naamsvermelding–NietCommercieel–GelijkDelen 4.0 Internationaal (CC BY-NC-SA 4.0)

creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.nl

De gebruiker mag:

- het werk delen — kopiëren, verspreiden en doorgeven via elk medium of bestandsformaat
- het werk bewerken — remixen, veranderen en afgeleide werken maken onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding. De gebruiker dient bij het werk de naam van Duurzaamheidscentrum Assen te vermelden.
- Niet-commercieel. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.
- Gelijk delen. De gebruiker dient het veranderde materiaal te verspreiden onder dezelfde licentie als dit werk.

Wie toch graag delen van de inhoud in aangepaste vorm wil verspreiden, kan contact opnemen met de auteurs via duurzaamheidscentrum@assen.nl

Het voorgaande laat de wettelijke beperkingen op de intellectuele eigendomsrechten onverlet.
creativecommons.nl/uitleg

In het **Duurzaamheidscentrum Assen** werken de gemeente Assen en stichting Het Drentse Landschap samen met als doel om bij volwassenen en kinderen aandacht te vragen voor een **duurzame samenleving**.

Bosrand 2

9401 SL Assen

0592-366200

duurzaamheidscentrum@assen.nl

www.duurzaamheidscentrumassen.nl

[duurzaamheidscentrum.assen](https://www.facebook.com/duurzaamheidscentrum.assen)

[@duurzaamheidscentrumassen](https://www.instagram.com/duurzaamheidscentrumassen)

Gemeente Assen

Het Drentse Landschap

